

УДК: 616-01

**ПИТАННЯ НАДАННЯ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ.  
СУДОВО-МЕДИЧНІ АСПЕКТИ**

**Плетенецька Аліна Олександрівна,**

к.мед.н., асистент

**Михайличенко Борис Валентинович,**

д.мед.н., професор

**Ергард Наталія Миколаївна,**

к.мед.н., доцент

**Біляков Андрій Миколайович,**

д.мед.н., професор

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця,

кафедра судової медицини та медичного права

м. Київ, Україна

[fantasyalinka@gmail.com](mailto:fantasyalinka@gmail.com)

[mbv111958@gmail.com](mailto:mbv111958@gmail.com)

[ergard2017@ukr.net](mailto:ergard2017@ukr.net)

[venik316@gmail.com](mailto:venik316@gmail.com)

**Анотація.** Питання якості та правильності надання медичної допомоги повстало особливо гостро у сучасному житті. Дефекти, що допускаються стоматологами, можуть призвести і до тяжких наслідків. У статті проведено дослідження комісійних судово-медичних експертиз, виконаних у судово-медичному відділі ДУ «Головного бюро судово-медичної експертизи МОЗ України» за 2012-2019 рр за справами стосовно дефектів надання медичної допомоги, у тому числі стоматологічного профілю, та виявлено, що серед них переважали: дефекти протезування, ускладнення після стоматологічного лікування,

пов'язані з гіпердіагностикою, гнійні ускладнення, попадання матеріалів пломбування. Ускладнюють оцінку якості надання медичної допомоги при проведенні судово-медичної експертизи труднощі у вилученні електронної медичної документації.

**Ключові слова:** дефект, надання медичної допомоги, стоматологія, судово-медична експертиза.

**Вступ.** Питання якості та правильності надання медичної допомоги повстало особливо гостро у сучасному житті, на що наголошується все частіше у засобах ЗМІ [1-4]. За даними звітів Генеральної прокуратури України про кримінальні правопорушення по державі, кількість лікарів, яких звинувачують у неякісному лікуванні, постійно зростає [5].

Дефекти надання медичної допомоги у практиці стоматологів зустрічаються нечасто. Зі стрімким розвитком стоматологічної галузі якість матеріалів, апаратури тощо значно покращилась за останні роки. Втім, дефекти, що допускаються стоматологами, можуть призвести і до тяжких наслідків. Так мешканцю Англії Тому Рею під час видалення каменів дантист випадково проткнув ясна, а через цей прокол в кровотік потрапили небезпечні патогени. Внаслідок сепсису, що розвинувся, пацієнту ампутували руки, ноги та частину рота [6].

Подібні випадки зустрічаються рідко, проте кількість пацієнтів, незадоволених результатами лікування та діагностики, як в Україні, так і в інших країнах світу, доволі велика. Втім, за статистичним даними, у країнах пострадянського простору обґрунтованими є менше третини позовів до суду щодо неякісної стоматологічної допомоги [7]. Подібну статистику в Україні знайти вкрай важко, оскільки вона замовчується.

Згідно статті 214 Кримінального процесуального Кодексу України [8], слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного

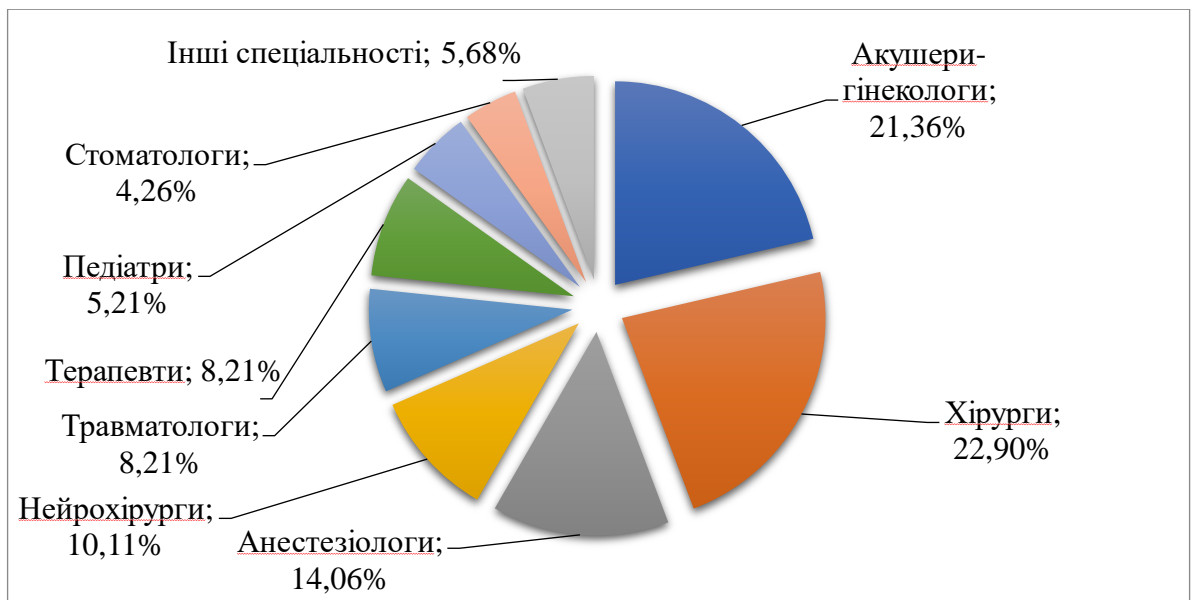
виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань. У ході збирання доказів призначається судово-медична експертиза, яка визначає якість та правильність діагностики та лікування, а також причинний зв'язок між дефектами надання медичної допомоги та несприятливим наслідком.

**Метою** було дослідження дефектів надання стоматологічної медичної допомоги за даними судово-медичних експертиз, виконаних за справами стосовно дефектів надання медичної допомоги у ДУ «Головного бюро судово-медичної експертизи МОЗ України» за 2012-2019 рр, та виявлення особливостей проведення судово-медичної оцінки медичної допомоги.

**Матеріалом** досліджень були 798 комісійних судово-медичних експертиз, виконаних у судово-медичному відділі ДУ «Головного бюро судово-медичної експертизи МОЗ України» за 2012-2019 рр за справами стосовно дефектів надання медичної допомоги, у тому числі стоматологічного профілю. Дані підлягали статистичній обробці стандартними методиками описової статистики.

### **Результати дослідження та їх обговорення.**

При статистичному аналізі експертиз, проведених у судово-медичному відділі ДУ «Головного бюро судово-медичної експертизи МОЗ України», було виявлено, що серед усіх експертиз загальна кількість експертиз за стоматологічним напрямом склала 4,26 % по відношенню до всіх випадків за 8 поточних років [рис. 1]. Причому вбачається тенденція до збільшення кількості таких експертиз у динаміці по роках (з 3,3 % у 2012 р до 4,7 % у 2019р).



**Рис. 1. Розподіл повторних експертиз, проведених у «ГБ судово-медичної експертизи МОЗ України» протягом 2012- 2019 рр, за лікарськими справами щодо лікарів різних спеціальностей (за даними власних досліджень).**

І хоча питома вага експертиз щодо надання медичної допомоги стоматологічного профілю вкрай невелика, втім у більшості випадків 27 (79,4 %) експертами було встановлено наявність дефектів, 78,3 % з яких знаходилася у прямому причинному зв'язку з несприятливим наслідком. Переважну більшість експертиз склали випадки тяжких тілесних ушкоджень (57,7%) та тілесних ушкоджень середнього ступеню тяжкості (32,3%), що є вкрай важливим для складу злочину за статтями 139 та 140 Кримінального Кодексу України. Тяжкі тілесні ушкодження були розцінені, здебільшого, за загрозою для життя. Летальних випадків при неналежному наданні стоматологічної допомоги було одиниці. Пов'язані вони були із анафілактичними реакціями на знеболюючі препарати.

При оцінці найбільш частих дефектів у наданні стоматологічної допомоги було виявлено наступні: дефекти протезування склали 50% всіх випадків, ускладнення після стоматологічного лікування, пов'язані з гіпердіагностикою (видалення чи лікування здорових зубів) склали 30%, гнійні ускладнення лікування

(як місцевого характеру, так і генералізованого) – 10,4 %, попадання матеріалів пломбування (у тому числі і при недостатньо ретельному препаруванні каріозних порожнин зуба або пломбуванні кореневих каналів), часток зубів та імплантів у гайморові пазухи – 9,6 %.

У всіх 27 випадках з наявністю дефектів надання медичної допомоги також було невірно призначене лікування. Стоматолог повинен детально обговорювати з пацієнтом стратегію лікування, інформувати його про існування альтернативних методів, чітко попереджати про можливі наслідки тих чи інших маніпуляцій. До невірно призначеного лікування, як правило, відносилися: невірно обраний антибіотик чи взагалі його непризначення, неврахування супутньої патології, що призвело до ускладнень гнійного характеру.

До не менш поширених дефектів відносилися невірно встановлений діагноз, неправильний вибір медикаментів для анестезії, спроба зберегти зуб, що підлягав видаленню, переліковування зубів, що вимагає зняття коронок і т. д.

З випадків настання анафілактичних реакцій після введення анестезії, експертними комісіями було розцінено у якості дефектів надання медичної допомоги тільки 2 випадки, коли пацієнт був залишений без відповідного нагляду після введення препарату. При цьому проба хоча і проводилася, але вона не гарантує відсутність анафілаксії.

Слід окремо зазначити, що при проведенні судово-медичних експертиз щодо надання стоматологічної медичної допомоги експерти доволі часто стикаються з нестачею необхідної медичної документації, особливо у випадках, коли стоматологічне лікування відбувалося у приватних клініках. Зазвичай після такого лікування потерпілі потрапляли до державних лікувальних закладів вже з ускладненнями, що було зафіксовано у медичних картках, у той час, як первинне лікування було відображене тільки у виписках, довідках та ін. з приватних стоматологічних клінік. Інформація про діагностично-лікувальні заходи знаходилася в електронній базі клініки або взагалі була відсутньою. Саме через це

комісії судово-медичних експертів в таких випадках навіть за наявності дефектів надання медичної допомоги були позбавлені можливості встановити причинний зв'язок їх з несприятливим наслідком.

Крім того, невирішеним питанням є і вилучення електронних документів представниками правоохоронних органів, а також особливості оцінки таких доказів, враховуючи можливість їх зміни медичним персоналом в онлайн-режимі.

### **Висновки**

При статистичному аналізі експертиз, проведених у судово-медичному відділі ДУ «Головного бюро судово-медичної експертизи МОЗ України», було виявлено, що серед усіх експертиз загальна кількість експертиз за стоматологічним напрямом склала 4,26 % по відношенню до всіх випадків за 8 поточних років з тенденцією до збільшення з 2012 р до 2019 р.

При оцінці найбільш частих дефектів у наданні стоматологічної допомоги було виявлено наступні: дефекти протезування - 50%, ускладнення після стоматологічного лікування, пов'язані з гіпердіагностикою - 30%, гнійні ускладнення - 10,4 %, попадання матеріалів пломбування - 9,6 %.

Представники правоохоронних органів зазнають труднощів при вилученні електронної медичної документації що ускладнює оцінку якості надання медичної допомоги при проведенні судово-медичної експертизи.

### **Список літератури**

1. «Лікарська помилка: причини та наслідки» [Електронний ресурс] // Медико-правовий портал "103-law.org.ua". – 2012.- Режим доступу до журн.: <http://103-law.org.ua/Article.aspx?a=61>
2. «В Україні нема статистики лікарських помилок, - експерт» [Електронний ресурс] // Аналітичне інтернет-видання Львова «Zaxid.net». – 2012.- Режим доступу до журн.:

[http://zaxid.net/news/showNews.do?v\\_ukrayini\\_nema\\_statistiki\\_likarskih\\_pomilok\\_ekspert&objectId=1266352](http://zaxid.net/news/showNews.do?v_ukrayini_nema_statistiki_likarskih_pomilok_ekspert&objectId=1266352) – Назва з екрану.

3. Стоматологическая экспертиза. – Режим доступу ресурсу: <http://www.pbse.ru/stomatolog.html> – Назва з екрану.
4. «Лікарська помилка і як з нею боротися» [Електронний ресурс] // Агенція регіональної інформації та аналітики «galinfo.com.ua». – 2013.- Режим доступу до ресурсу.: [http://galinfo.com.ua/articles/likarska\\_pomylka\\_i\\_yak\\_z\\_neyu\\_borotysya\\_125439.html](http://galinfo.com.ua/articles/likarska_pomylka_i_yak_z_neyu_borotysya_125439.html) – Назва з екрану.
5. Єдиний звіт Генеральної прокуратури про кримінальні правопорушення по державі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html> – Назва з екрану.
6. Кошмар в кабінеті стоматолога...[Електронний ресурс] // Факты и комментарии. –2019. Режим доступу: <https://fakty.ua/306300-koshmar-v-kabinete-stomatologa-iz-za-oshibki-vracha-muzhchine-amputirovali-ruki-i-nogi-i-udalili-chast-rta-foto> – Назва з екрану.
7. Врачебные ошибки в стоматологии [Електронний ресурс] // Стоматологический портал. – 2019. Режим доступу: <https://stomport.ru/stati/vrachebnye-oshibki-v-stomatologii> – Назва з екрану.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – К., 2016, – № 46. – с.2046 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua> – Назва з екрану.